

Vattenriket i fokus 2026:02

Flyginventering av grågås

i Hammarsjön och Araslövssjön 2024 och 2025
och populationsutveckling under 20 år

Patrik Olofsson/Eco Images

Titel:	Flyginventering av grågås i Hammarsjön och Araslövssjön 2024 och 2025 och populationsutveckling under 20 år
Utgiven av:	Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike
Författare:	Patrik Olofsson
Copyright:	Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike
Upplaga:	Endast pdf-version på vattenriket.kristianstad.se
Rapportserie:	Rapportserien Vattenriket i fokus: 2026:02
ISSN:	1653-9338
Layout:	Författaren
Omslagsbild:	Patrik Olofsson

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
1. Bakgrund	6
2. Metod och inventeringsområden	7
3. Resultat	10
3.1 Hammarsjön	10
3.2 Araslövssjön	16
3.3 Nordöstra Skånes skärgård	18
4. Diskussion	19
Referenser	20

Förord

I början av 2000-talet blev grågässen ett allt vanligare inslag i Vattenriket och ett växande bekymmer för jordbruket. Stora flockar orsakade betydande skador på grödor, vilket ledde till att en regional förvaltningsplan togs fram och att återkommande inventeringar av arten inleddes.

Den här rapporten bygger på flyginventeringar av grågås vid Hammarsjön och Araslövssjön under våren 2024 och 2025. Resultaten sätts också i ett större sammanhang genom en tillbakablick på hur populationen har utvecklats under de senaste 20 åren. Inventeringarna har genomförts med hjälp av drönare, vilket möjliggjort en detaljerad kartläggning av häckningsplatser i svårtillgängliga vassområden.

Resultaten visar att den häckande populationen av grågås har minskat avsevärt i området, särskilt jämfört med inventeringen 2014. Trots att arten inte längre utgör ett lika stort problem för jordbruket, är det fortsatt av stor vikt att följa dess utveckling genom återkommande inventeringar.

Ett stort tack riktas till Patrik Olofsson/Eco Images, vars engagemang, noggrannhet och mångåriga erfarenhet tydligt avspeglas i denna rapport. Hans insatser bidrar med värdefull kunskap om grågåsens förekomst och förändring över tid i Kristianstads Vattenrike.

Pyret Ovesson
Naturvårdsförvaltare/-samordnare
Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike

Sammanfattning

Resultatet för flyginventeringarna av häckande grågäss i Hammarsjön 2024 och 2025 blev totalt 74 bon respektive 72 bon. Detta är en mycket markant nedgång jämfört med närmast föregående inventering 2014 då totalt 311 par noterades. De senaste tio åren har den häckande grågåspopulationen i Hammarsjön minskat med 77%. Utgår vi från ett tjugooårs perspektiv och jämför med toppnoteringen i Hammarsjön 2004, då 688 bon konstaterades, så har de häckande grågässen minskat med 90%.

Minskningen har skett inom samtliga delområden men framför allt i västra Hammarsjön samt på Harön som tidigare hyst en majoritet av gåsparen. Harön är dock fortsatt gässens främsta häckplats med närmare hälften av Hammarsjöns häckande grågåspar 2024 och 2025.

Slutresultatet för Araslövssjön hamnar på nio bon 2024 och sju bon 2025. Liksom för Hammarsjön är det en mycket markant tillbakagång. Utgår vi från utvecklingen de senaste tio åren och jämför med resultatet 2014 så har populationen minskat med 73%. I ett längre tjugooårigt perspektiv, jämfört med toppnoteringen 2006, så har de häckande grågässen i Araslövssjön minskat med 92%.

Om vi ser på förhållandet mellan antalet räknade par vid flyginventeringarna och antalet par med ungar vid de samtida landbaserade räkningarna vid Hammarsjön, under fyra av inventeringsåren 2012–2025, så utgjorde andelen par med ungar på land endast 26–42% av antalet som noterades under flyginventeringarna. Orsak till den stora diskrepansen mellan de båda kategorierna är sannolikt att en stor andel av grågässen misslyckas med häckningarna på ett tidigt stadium.

En mer utförlig diskussion kring orsakerna till nedgången av den häckande grågåspopulationen ryms inte i denna rapport men sannolikt bör tillbakagången i Kristianstads Vattenrike ses i ett större perspektiv då en liknande vikande populationsutveckling konstaterats vid inventeringar i den närbelägna skärgården i nordöstra Skåne.

Predation (ex. räv, vildsvin och havsörn), jakt inkl. äggprickning och övriga störningar på häckplatserna är faktorer som i varierande grad sannolikt påverkat grågåspopulationen.

Stora variationer i andelen intakt vass vid häckningens inledning på våren kan möjligen förklara små populationsvariationer mellan närliggande inventeringsår samt lokala omflyttning av gäss mellan olika delområden men det finns inget som tyder på att andelen stående vass eller vattenståndet under våren skulle påverka antalet häckande grågäss i någon större utsträckning.

Dock kan man fundera på om videts mycket kraftiga expansion i sjöområdets vassar har påverkat området attraktionskraft för häckande grågäss. Under de drygt tjugo år som Vattenrikets häckande grågäss har studerats så har videt på många håll helt tagit över vassområdena och inom flera inventeringsområden är större sammanhängande öppna vassområden i princip borta.

1. Bakgrund

Första bofyndet av grågås i Kristianstads Vattenrike gjordes i Araslövssjön 1967. I början av 1970-talet beräknades en handfull par häcka. Under 1980-talet skedde en mycket snabb ökning i hela Vattenriket och kring millennieskiftet fanns sannolikt flera hundra par i anslutning till Hammarsjön och Araslövssjön (Cronert 2001).

Problem med grågäss som orsakade skador på växande och oskördad gröda på Kristianstadsslätten accentuerades. För att om möjligt finna lösningar eller åtminstone lindra de uppkomna problemen togs en förvaltningsplan för grågäss fram av en projektgrupp under ledning av Länsstyrelsen i Skåne Län (Edberg 2002).

I förvaltningsplanens åtgärdsprogram föreslogs bland annat att ytterligare kunskap om grågässens förekomst och häckning skulle samlas in. För att studera möjligheterna att med hjälp av flyginventering få bättre kunskap om antalet häckande par i Kristianstads Vattenrike gjordes den första flyginventeringen i Hammarsjön 2004 och Araslövssjön 2005 med årlig uppföljning fram till 2008. Därefter har inventeringar av grågås gjorts 2010, 2012, 2014 samt nu senast 2024 och 2025. Den häckande grågåspopulationens utveckling i Vattenriket sedd i ett 20-årsperspektiv presenteras i denna rapport.

2. Metod och inventeringsområden

Under perioden 2004–2014 gick inventeringsmetoden ut på att från flygplan spana av de sjönära områdena efter grågåsbon. Områden med gles förekomst av bon räknades direkt medan tätare kolonier fotograferades för senare räkning på foton. Säsongerna 2024 och 2025 gjordes inventeringen med hjälp av drönare. Eftersom gässen nästan uteslutande placerar sina bon i sjönära områden koncentrerades inventeringen liksom tidigare till vassområden, vasstäckta öar och delvis vassbevuxna marker.

Grågåsen föredrar att lägga sitt bo i täta skyddande vassar, ofta vattenomflutna med ett vattendjup på 50 cm eller mer. En liten andel bon kan påträffas i mer öppen miljö, på små öar, friliggande tuvor eller utskjutande uddar. Från luften avtecknar sig grågässens bobalar som regel tydligt i den omgivande vassen. Boet är cirka en meter i diameter och upptäckt från luften underlättas eftersom området närmast boet ofta är öppet då vegetationen används som bomaterial och trampas ner av gässen.

Flyghöjden vid inventeringarna 2004–2014 var 100–300 meter och 2024 och 2025 cirka 100 meter. Någon flyginventering av gäss gjordes inte 2010. Däremot bedömdes att kommunens ortofoto, tagna i mitten av maj 2010, var så detaljrika att en boräkning var möjlig. Resultatet för 2010 baserar sig således helt på digitalt kartmaterial.

Då det finns en risk att bon som ligger mer dolda bland buskar inte upptäcks från luften är en uppskattning, baserad på kontrolltytor på Harön och vid Åsum, att felmarginalen som mest ligger på 5–10 % högre antal än de angivna vid flyginventeringarna. Materialets precision är sannolikt något bättre under de år då inventeringsområdena haft stora arealer stående vass.

Grågåsen placerar ofta sitt bo på grunt vatten (t.v.) och bobalarna syns tydligt från luften i den omgivande vassen (t.h.).

Sannolikt är äggläggningen hos Vattenrikets grågäss relativt synkroniserad. De tidigaste gässen kan lägga ägg redan i slutet av februari och början av mars men utifrån noterade ungpullar och mot bakgrund av en ruvningstid på knappt 30 dagar brukar de flesta fåglarna sannolikt påbörja sin ruvning under de två sista veckorna i mars. Ruvande fåglar efter mitten av maj är sällsynta. Då flyginventeringarna som regel har gjorts under första veckan av maj, för att inte missa sent häckande gäss, är det således främst gässens bobalar som räknats vid flyginventeringarna snarare än aktivt ruvande gäss.

Flyginventeringarna i Hammarsjön inleddes söderifrån längs Helgeå och vidare upp längs Hammarsjöns sydöstra och östra sida. Därefter inventerades Herculesviken, kanten av Håslövs ängar och Kvarnäsviken. Vidare längs Hammarslundsvallen och ut över området där Helgeån mynnar ut i Hammarsjöns norra del, ner längs Hedentorp, Åsum och Hovbysidan. Inventeringen i Hammarsjön avslutades med Kvinneholme och Harön i Hammarsjöns norra del.

Inventeringen av Araslövssjön startade i sjöns södra del där Helgeåns två fåror rinner ut ur sjön och fortsatte upp längs sjöns östra sida. Därefter inventerades Fredriksdalsviken och Araslövssjöns västra sida ner till åmynningen. För att göra inventeringen mer överskådlig delades Hammarsjöns strandnära områden upp i sex olika delområden och Araslövssjön i tre delområden. För de olika delområdenas gränser samt resultat inom respektive område se kartorna 1–8.

Då grågäsen har inventerats regelbundet även i den närbelägna skärgården mellan Åhus och Blekingegränsen sedan 1980-talet har resultat även för detta område tagits med i rapporten för att sätta populationsutvecklingen i Kristianstads Vattenrike i ett större perspektiv.

Hammarsjöns delområden:

- H1. Helgeåns södra mynning – Rinkabysidan
- H2. Herculesområdet - Håslövs ängar
- H3. Kvarnäsviken - Ekenabben
- H4. Helgeåns norra mynning - Åsum
- H5. Åsum - Hovbysidan - Helgeåns södra mynning
- H6. Kvinneholme/Harön

Araslövssjöns delområden:

- A1. Östra delen av sjön upp till N. Lingenäset
- A2. Fredriksdalsviken fram till Helgeå i väster
- A3. Västra delen av sjön

Under inventeringarna som gjorts de senaste tjugo åren har förutsättningarna i Vattenriket vad gäller faktorer som vattenstånd, isläge och andelen stående vass varierat. När det gäller andelen stående vass så påverkas den huvudsakligen av vinterns vattenstånd och isrörelser.

Vintrar med stabilt lågt vattenstånd har vassen vanligtvis förblivit intakt medan i princip all vass legat nedtryckt säsonger med högt vattenstånd och isläggning på sjöarna. En fråga är således huruvida andelen stående vass har påverkat populationsutvecklingen för de häckande gässen.

I korthet har förutsättningarna inför och i början av häckningsperioden sett ut enligt följande under inventeringsåren. Grovt uppskattad andel intakt, stående vass inom parentes:

2004: Relativt lite stående vass (30–40%).

2005: Få områden med intakt vass (10–20%).

2006: Lågt vintervattenstånd och tidig isläggning – vassen förblev näst intill intakt (90–100%).

2007: Högt vattenstånd och is. Lite stående vass (10–20%).

2008: Stor andel stående vass (90–100%).

2010: Stora ytor med intakt vass (80–90%).

2012: Lite stående vass (20–30%).

2014: Lågt vattenstånd – mycket stående vass (80–90%).

2024: Mycket högt vattenstånd och isläggning. Lite stående vass (10–20%).

2025: Lågt stabilt vattenstånd. Stor andel stående vass (90–100%).

Vy över Hammarsjöns delområde H4 vid Åsum 2024. Större delen av vassen ligger ner förutom några små intakta stående vassbestånd i de sjönära delarna.

3. Resultat

3.1 Hammarsjön

H1. Helgeåns södra mynningen - Rinkaby:

Området består i södra delen av ett stort brett vassområde med inslag av vide. Lämpligheten som boplats för grågäss avtar successivt norrut i takt med att vassbården blir smalare och strandkanten öppnare. Större delen av Rinkabysidan är öppen strandäng mot sjön och saknar lämpliga boplatser för grågäss. Den södra delen av området har haft en starkt nedåtgående trend sedan 2010 och har sannolikt blivit mindre attraktiv för häckande gäss genom kraftig uppväxt av vide. Totalt påträffades 4 bon i området 2025 (karta 2).

2024: 6 bon, 2014: 8 bon, 2012: 16 bon, 2010: 46 bon, 2008: 43 bon, 2007: 39 bon, 2006: 21 par, 2005: 8 par, 2004: 16 par.

H2. Herculesområdet - Håslövs ängar:

Området är ett av Hammarsjöns största vassområden både vad gäller bredden på vassen och vassens utbredning längs sjökanten. I området påträffades totalt 7 bon 2025 (karta 3).

2024: 8 bon, 2014: 12 bon, 2012: 15 bon, 2010: 42 bon, 2008: 18 bon, 2007: 26 bon, 2006: 34 par, 2005: 23 par, 2004: 39 par.

H3. Kvarnäsvisken - Ekenabben:

I området finns relativt små vassoråden främst i Kvarnäsvisken samt på udden utanför Ekenabben. Totalt 7 bon 2025. De flesta bona påträffades i Kvarnäsvisken (karta 4).

2024: 9 bon, 2014: 14 bon, 2012: 13 bon, 2010: 12 bon, 2008: 22 bon, 2007: 12 bon, 2006: 17 par, 2005: 16 par, 2004: 32 par.

H4. Helgeåns norra mynning - Åsum:

Området innehåller stora breda vassar, i nordost genomkorsade av Helgeåns fåror, utvidgningar på Helgeå och diken, vilket gett upphov till att strandlinjen har en flikig karaktär. Längre söderut är området mer enhetligt med breda vassar. Detta område ligger mer skyddat från Helgeåns strömriktning samt den förhärskande västvinden vilket vissa år har medfört att vassen här brukar vara mer intakt än längs sjöns östra och södra delar. Totalt påträffades 15 bon 2025: 3 bon närmast öster om Helgeåns östra fåra, 5 bon mellan Helgeåns östra fåra och gräns strax söder om fd. ”Stena metall” och slutligen 7 bon söderut ner till diket vid Åsumstornet (karta 5).

2024: 13 bon, 2014: 46 bon, 2012: 72 bon, 2010: 81 bon, 2008: 133 bon, 2007: 185 bon, 2006: 147 par, 2005: 161 par, 2004: 133 par.

H5. Åsum - Hovbysidan - Helgeåns södra mynning:

Området strax söder om Åsumtornet består av ett stort brett vassområde som uppåt land successivt övergår i mer videdominerade marker och så småningom sumpskog. Söderut längs Hammarsjöns västra sida tunnna vassbården successivt ut för att i de centrala delarna av området åter vidgas till ett större vassområde. Den resterande södra delen av Hovbyområdet har smalare och mindre vassar. Från Åsumtornet söderut till nästa större dike påträffades 3

bon, från detta dike ner till diket vid Björkhäll 2 bo och från Björkhälldiket till södra åmynningen noterades inga bon. Totalt således 5 bon i delområde 5 (karta 6).

2024: 9 bon, 2014: 22 bon, 2012: 31 bon, 2010: 50 bon, 2008: 82 bon, 2007: 66 par, 2006: 106 par, 2005: 52 par, 2004: 127 par.

H6. Kvinneholme/Harön:

Området var under de första inventeringsåren till största del ett stort sammanhängande vassområde med mer eller mindre täta inslag av vide och pil. Jämförelser med nytagna flygfoton 2024–2025 visar på en mycket snabb och omfattande expansion av framför allt vide de senaste tjugo åren vilket innebär att stora sammanhängande vassytor numera saknas. I området finns ett flertal öppna vattenytor inneslutna på själva ön. Totalt noterades i området 34 bon I området närmast söder om Kvinneholme ner till Haröns ”midja” påträffades 6 bon. På den centrala delen av Harön fanns 4 bon och längst i söder på den breda delen av ön 23 bon. På småöarna strax öster om Harön fanns ett bo (karta 7).

2024: 29 bon, 2014: 209 bon, 2012: 147, 2010: 205 bon, 2008: 124 bon, 2007: 184 bon, 2006: 251 bon, 2005: 159 bon, 2004: 341 bon.

Tabell 1. Antal grågåsbon i Hammarsjön fördelade på delområden vid flyginventeringarna 2004–2025.

Delområde	2004	2005	2006	2007	2008	2010	2012	2014	2024	2025
H1	16	8	21	39	43	46	16	8	6	4
H2	39	23	34	26	18	42	15	12	8	7
H3	32	16	17	12	22	12	13	14	9	7
H4	133	161	147	185	133	81	72	46	13	15
H5	127	52	106	66	82	50	31	22	9	5
H6	341	159	251	184	124	205	147	209	29	34
Totalt	688	419	576	512	422	436	294	311	74	72

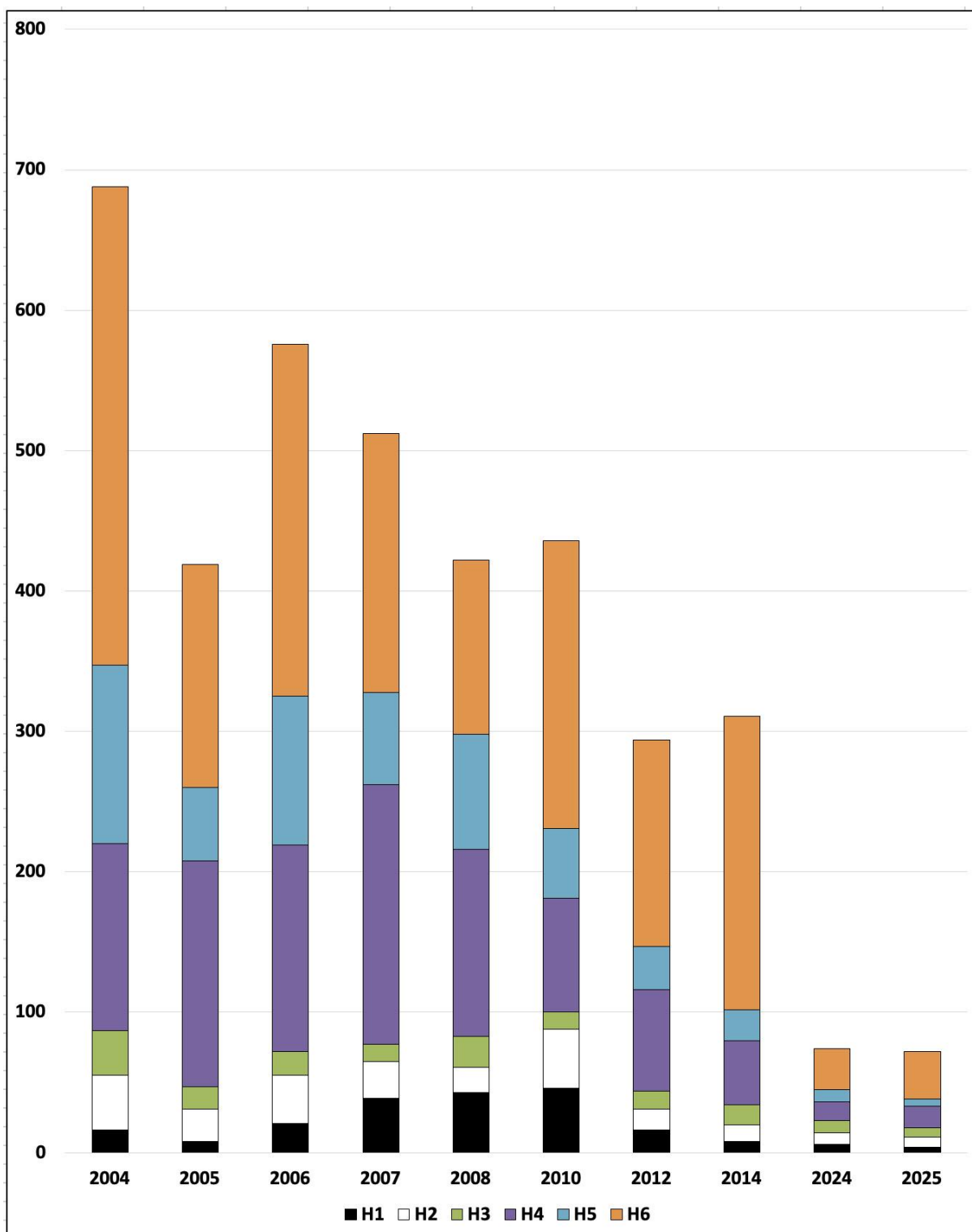

Fig. 1. Antal häckande grågåspar i Hammarsjön 2004–2025 fördelade på delområden.

Resultatet för flygräkningen av häckande grågäss i Hammarsjön 2024 och 2025 (fig. 1) blev totalt 74 bon respektive 72 bon. Detta är en mycket markant nedgång jämfört med närmast föregående inventering 2014 då totalt 311 par noterades. De senaste tio åren har den häckande grågåspopulationen i Hammarsjön minskat med 77%. Utgår vi från ett tjugooårsperspektiv och

jämför 2025 års resultat med toppnoteringen i Hammarsjön 2004, då 688 bon konstaterades, så har de häckande grågässen minskat med 90%.

Minskningen har skett inom samtliga delområden men framför allt inom områdena H4-H6, dvs. västra Hammarsjön samt Harön som tidigare hyste en majoritet av gåsparen. Harön är dock fortsatt gässens främsta häckplats med närmare hälften av Hammarsjöns häckande gåspar 2024 och 2025.

Harön har under de senaste tjugo åren genomgått en markant förändring då framför allt videt har expanderat mycket fort. Sammanhängande öppna vassområden är idag på väg att försvinna.

Vid inventeringarna 2012, 2014, 2024 och 2025 räknades antalet grågäss även genom fältobservationer från land i direkt anslutning till flyginventeringarna i början av maj. Antalet grågåspar med ungar noterades och separerades från övriga gäss. Den senare kategorin innehöll sannolikt både häckande par som misslyckats och icke-häckare. Fåglarna räknades på Hammarsjöns strandängar och längs sjökanterna men även flockar som höll till på närliggande åkrar och fält noterades. Områdesavgränsningen var i öster väg 118, i norr E22 och i väster Åsumsvägen (fig. 2).

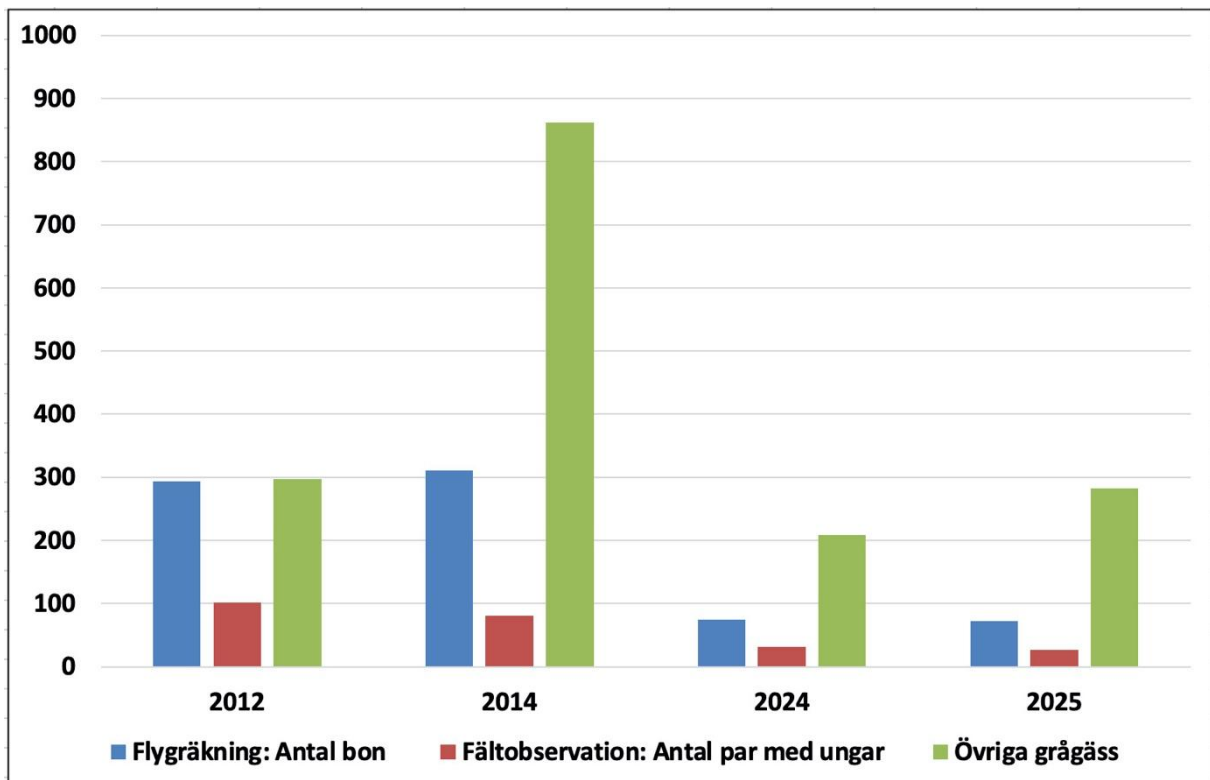

Fig. 2. Antalet grågäss vid flyginventering respektive landbaserad räkning 2012, 2014, 2024 och 2025.

Antalet gäss i kategorien "Övriga grågäss" varierar mycket mellan åren och här spelar sannolikt mer tillfälliga faktorer in som exempelvis var stora gåsflockar befunnit sig just vid räkningstillfällena. I de fall de varit nära Hammarsjön har de kommit med i räkningarna medan de kanske missats om de besökt fält ett par kilometer från sjön.

Om vi ser på förhållandet mellan antalet räknade par vid flyginventeringarna och antalet par med ungar vid den landbaserade räkningen så skiljer sig resultatet markant. Även om data finns från endast fyra säsonger kan vi konstatera att antalet noterade gåspar med ungar räknade från land utgör 35% 2012, 26% 2014, 42% 2024 och 38% 2025 av antalet par konstaterade vid flygräkningarna. Orsak till den stora diskrepansen mellan de båda kategorierna tyder på att en relativt stor andel av grågässen misslyckas med häckningarna de studerade åren. Att en hög andel av gåsparen misslyckas med häckningarna är ett känt fenomen både för unga gäss som häckar första gången och för äldre fåglar (Edberg 2002).

Det finns några observationer som styrker en hög andel misslyckade häckningar hos Hammarsjöns grågäss. Observationer från tidigare flyginventeringen har vid ett par tillfällen visat att en stor del av de häckande gässen, exempelvis i vassarna utanför Åsum, hade övergett äggkullarna som låg fullt synliga från luften.

Även flera års observationer från Hercules dammar (som inte ingår i inventeringsområdet) tyder på en hög andel misslyckade häckningar. I dammarna är orsaken sannolikt främst predation från fyrfota predatorer som exempelvis mink men kanske även räv. Förutom prederade äggkullar så har även adulta ruvande gäss påträffats döda på eller strax intill boet vid flera tillfällen med tecken som indikerar predation från någon fyrfota predator.

En motsvarande landbaserad räkning vid Hammarsjön gjordes även i maj 2003 då cirka 600 grågåspar med ungar noterades. Mot bakgrund av att en viss andel av gässen sannolikt misslyckats med häckningen även detta år är det sannolikt att grågåspopulationen i Hammarsjön var ännu större än 2004 de första åren efter millennieskiftet, kanske uppåt tusen par.

Grågåskull på Håslövs ängar.

3.2 Araslövssjön

A1. Östra delen från Helgeåns östra fåra upp till N. Lingenäset:

Strandområdet präglas av en relativt utbredd och bitvis tät videvegetation med få och små rena vassområden längs sjökanten, framför allt närmast söder om Aludden i den centrala delen av inventeringsområdet. Totalt noterades 2 bon 2024 men inga bon alls 2025.

2014: 14 bon, 2012: 4 bon, 2010: 16 bon, 2008: 6 bon, 2007: 6 bon, 2006: 14 bon, 2005: 3 bon.

A2. Fredriksdalsviken inklusive området västerut fram till Helgeå:

Området har en betydligt öppnare karaktär än inventeringsområde A1 och kantas framför allt i norr av breda vassområden. Totalt 5 bon 2024 och 4 bon 2025, samtliga norr om Fredriksdalsviken

2014: 7 bon, 2012: 3 bon, 2010: 3 bon, 2008: 5 bon, 2007: 5 bon, 2006 12 bon, 2005: 11 bon.

A3. Västra delen av sjön från Helgeå i norr, ner till östra åmynningen:

Även detta område är mer öppet än östra sidan av sjön. Ett bredare bälte med vide och vass löper längs med stranden och innanför finns i den norra delen av området betade strandängar. Strandlinjen är jämfört med östra sjösidan mer flikig och här finns även ett par mindre öar. Sammanlagt 2 bon 2024 och 3 bon 2025.

2014: 5 bon, 2012: 8 bon, 2010: 23 bon, 2008: 38 bon, 2007: 38 bon, 2006: 57 bon, 2005: 27 bon.

Tabell 2. Antal grågåsbon i Araslövssjön vid flyginventeringarna 2005–2008, 2010, 2012, 2014, 2024 och 2025.

Delområde	2005	2006	2007	2008	2010	2012	2014	2024	2025
A1	3	14	6	4	16	4	14	2	0
A2	11	15	5	4	3	3	7	5	4
A3	27	57	38	26	23	8	5	2	3
Totalt	41	86	49	34	42	15	26	9	7

Slutresultatet för flygräkningen av häckande grågäss i Araslövssjön hamnar på nio bon 2024 och sju bon 2025. Liksom för Hammarsjön är det en mycket markant nedgång jämfört med inventeringen 2014 då 26 bon noterades.

Utgår vi från utvecklingen de senaste tio åren och jämför med resultatet 2014 så har populationen minskat med 73%. I ett längre tjugoförårigt perspektiv jämfört med toppnoteringen 2006 så har de häckande grågässen i Araslövssjön minskat med 92%.

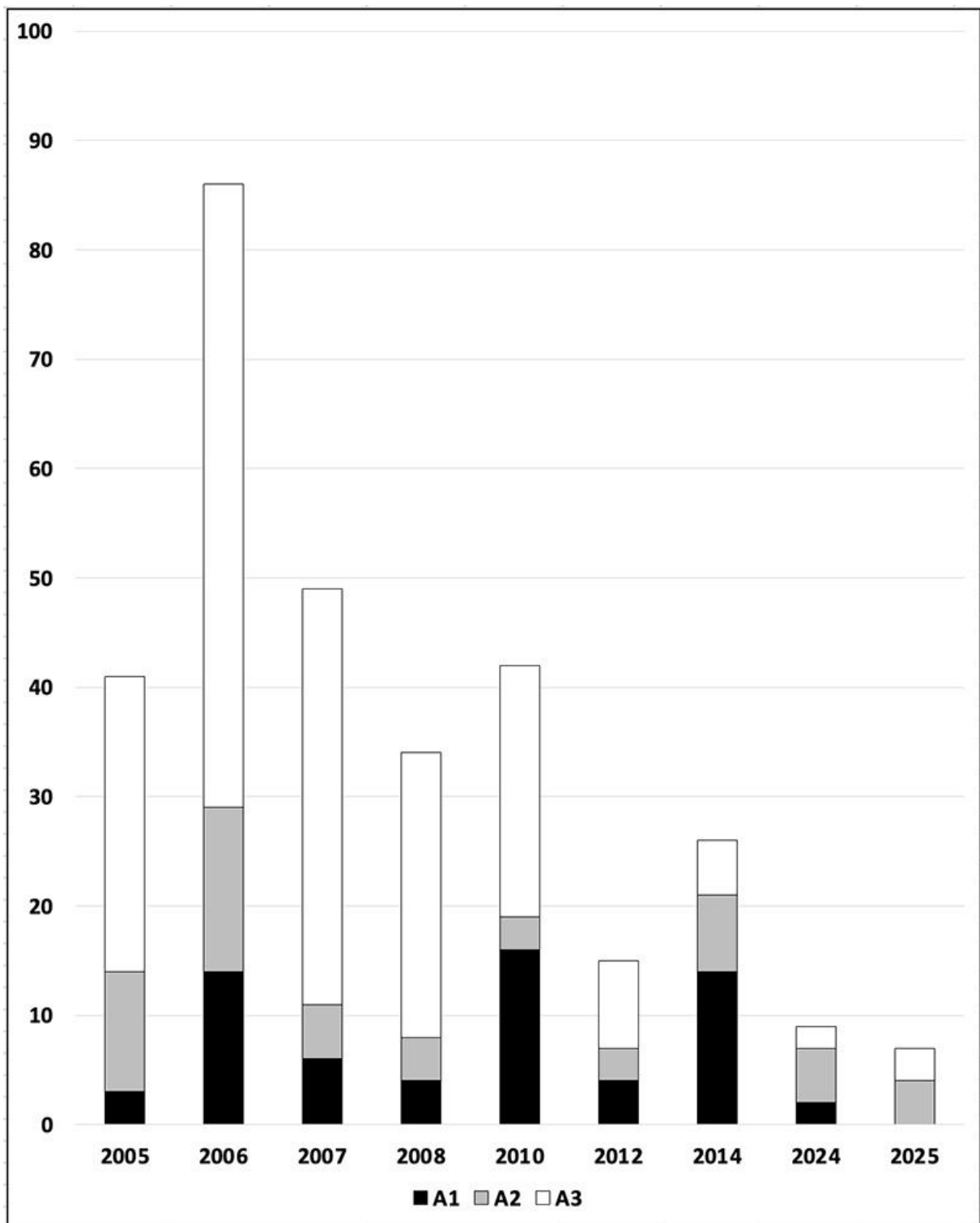

Fig 3. Antal häckande grågåsar i Araslövssjön vid inventeringar gjorda under perioden 2005–2025.

3.3 Nordöstra Skånes skärgård

Grågåsen var i början av 1900-talet en mycket sällsynt fågel som på flera håll i landet endast förekom på avlägsna skärgårdsöar. I nordöstra Skånes skärgård, mellan Åhus och Blekingegränsen, etablerades grågåsen inte förrän under 1980-talet. Vid en inventering 1980 noterades tre par i hela skärgården. Därefter ökade antalet häckande grågäss i överlden och liksom för Kristianstads Vattenrike nådde populationen sin kulmen sannolikt kring millennieskiftet. Vid en inventering 2004 konstaterades 115 par i skärgården. Därefter har en markant minskning skett och vid senaste heltäckande inventeringen 2022 (Olofsson 2022) påträffades 30 grågåspar i nordöstra Skånes skärgård (fig 4).

Skärgårdsområdet är dock fortsatt en viktig ruggningsplats för grågäss under sommaren då flera tusen individer kan samlas kring öarna. Dessa fåglar har sannolikt delvis utländskt ursprung och ringmärkta individer har bekräftats komma från norra Tyskland och Polen.

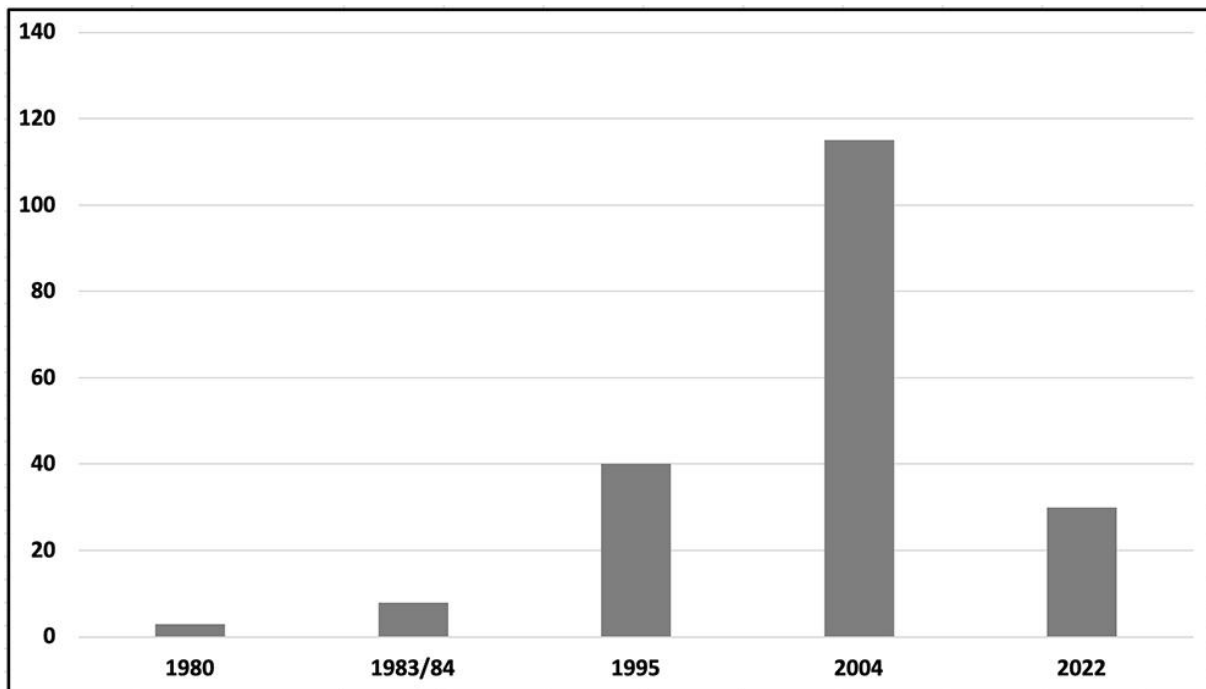

Fig. 4. Grågåsens utveckling (antal häckande par) i nordöstra Skånes skärgård vid inventeringar 1980–2022.

4. Diskussion

Slutresultatet för flygräkningen av häckande grågäss i Hammarsjön och Araslövssjön hamnar för 2024 på totalt 83 bon och för 2025 totalt 79 bon. För de två senaste åren 2024 och 2025 tycks den häckande populationen av grågäss varit stabil men jämfört med inventeringen 2014 då totalt 337 bon noterades i de båda sjöarna så har en markant nedgång skett med 77%. Utgår vi från ett tjugoförårspektiv och jämför resultatet för 2025 med toppnoteringen i Hammarsjön 2004 så har de häckande grågässen minskat med 90%.

Liksom tidigare inventeringsår får antalet häckande gäss ses som ett minimum. En uppskattning, baserad på kontrolltytor på Harön och vid Åsum, är att felmarginalen som mest bör ligga på 5–10% högre antal än de angivna vid flyginventeringarna. Materialets precision är sannolikt något bättre under de år då inventeringsområdena haft stora arealer stående vass.

En mer ingående diskussion kring orsakerna till nedgången av den häckande grågässpopulationen ryms inte i denna rapport men sannolikt bör tillbakagången ses i ett större perspektiv då en liknande vikande populationsutveckling konstaterats vid inventeringar i den närbelägna skärgården i nordöstra Skåne.

Predation (ex. räv, vildsvin och havsörn), jakt och störningar på häckplatserna är faktorer som i varierande grad sannolikt påverkat gässpopulationen. Sannolikt är vildsvinens expansion en extra viktig orsak då de numera är väl spridda i Vattenrikets vassmiljöer. Vildsvinen prederar sannolikt direkt på gässens ägg men möjligen är även blotta närvaron av vildsvin, både vad gäller grisarnas daglegor och ”boplatser” i vassarna, en faktor som avskräcker gässen från att häcka i vissa vassområden. Även gässens övervintring och kondition då de anländer till häckningsområden spelar sannolikt roll.

I tidigare rapporter har årsvariationer vad gäller vattenstånd och andelen stående intakt vass diskuterats. Stora variationer av andelen intakt vass kan möjligen förklara populationsvariationer mellan närliggande inventeringsår samt lokala omflyttningar av gäss mellan olika delområden men det finns inget som tyder på att andelen stående vass eller andra årsvariationer som exempelvis vattenstånd eller isläge skulle påverka antalet häckande grågäss i ett längre perspektiv.

Däremot kan man fundera på om videts mycket kraftiga expansion i sjöområdet vassar har påverkat området grågäss genom att häckmiljön påtagligt har förändrats och förbuskats. Under de drygt tjugoförå som Vattenrikets häckande grågäss har studerats så har videt på många håll helt tagit över vassområdena och inom flera inventeringsområden är större sammanhängande öppna vassområden i princip borta.

Referenser

Cronert, H. 2001. Araslövssjöns häckfåglar under ett kvarts sekel. Meddelande nr 25 från Nedre Helgeåns Fågelstation, Anser 4/2001, s. 209–216.

Edberg, R (red). 2002. Förvaltningsplan för grågås. Länsstyrelsen i Skåne län.

Olofsson, P. 2004. Flyginventering av grågås i Hammarsjön 5 maj 2004.

Olofsson, P. 2005. Flyginventering av grågås i Hammarsjön och Araslövssjön 15 maj 2005.

Olofsson, P. 2006. Flyginventering av grågås i Hammarsjön och Araslövssjön 10 maj 2006.

Olofsson, P. 2007. Flyginventering av grågås i Hammarsjön och Araslövssjön samt delar av Oppmannasjön och Ivösjön 6 maj 2007. Vattenriket i fokus 2007:2.

Olofsson, P. 2008. Flyginventering av grågås i Hammarsjön och Araslövssjön samt delar av Oppmannasjön och Ivösjön 11 maj 2008. Vattenriket i fokus 2008:09.

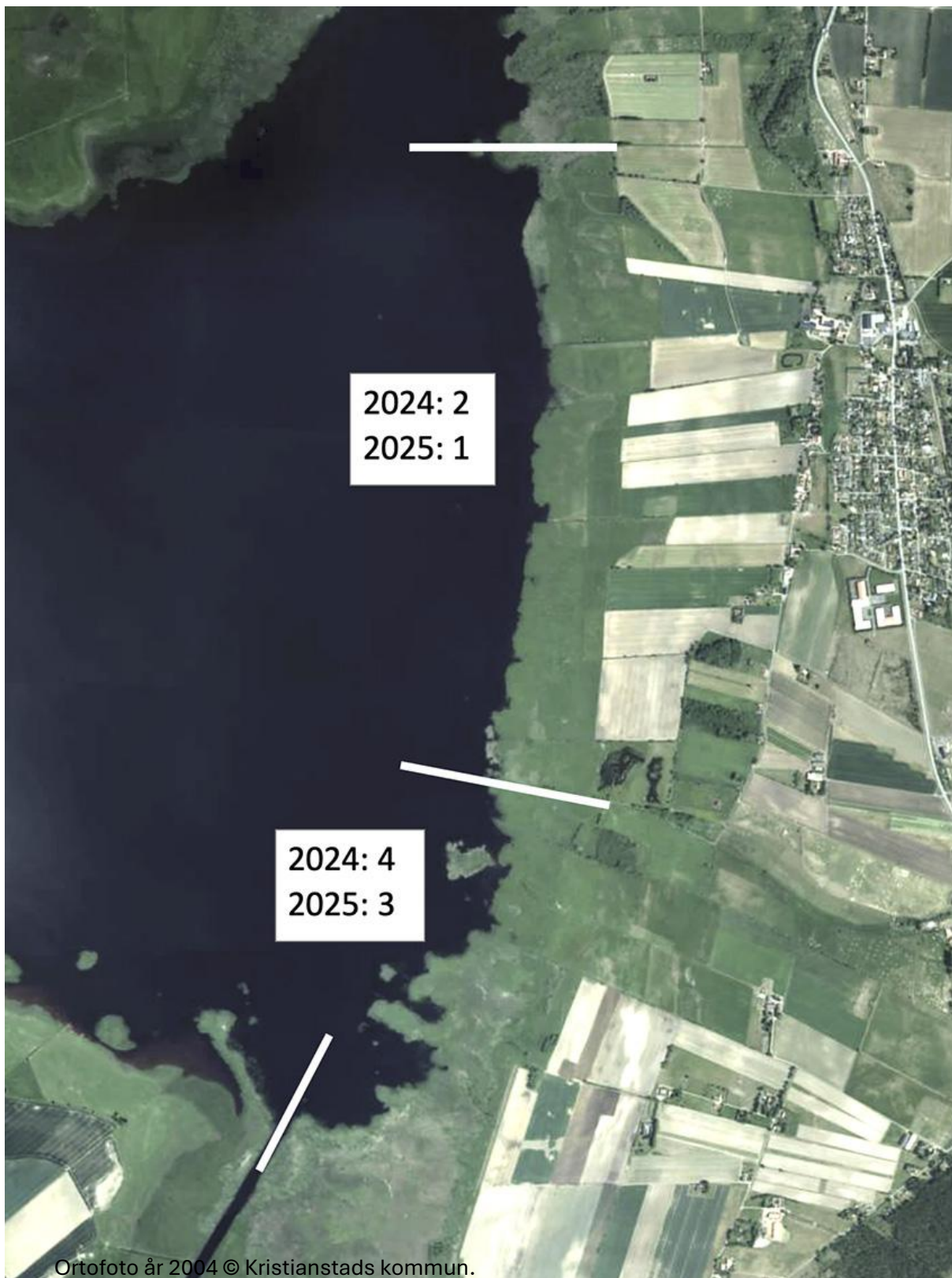
Olofsson, P. 2012. Flyginventering av grågås i Hammarsjön och Araslövssjön samt delar av Oppmannasjön och Ivösjön 10 maj 2012.

Olofsson, P. 2014. Flyginventering av grågås i Hammarsjön och Araslövssjön samt delar av Oppmannasjön och Ivösjön 13 maj 2014.

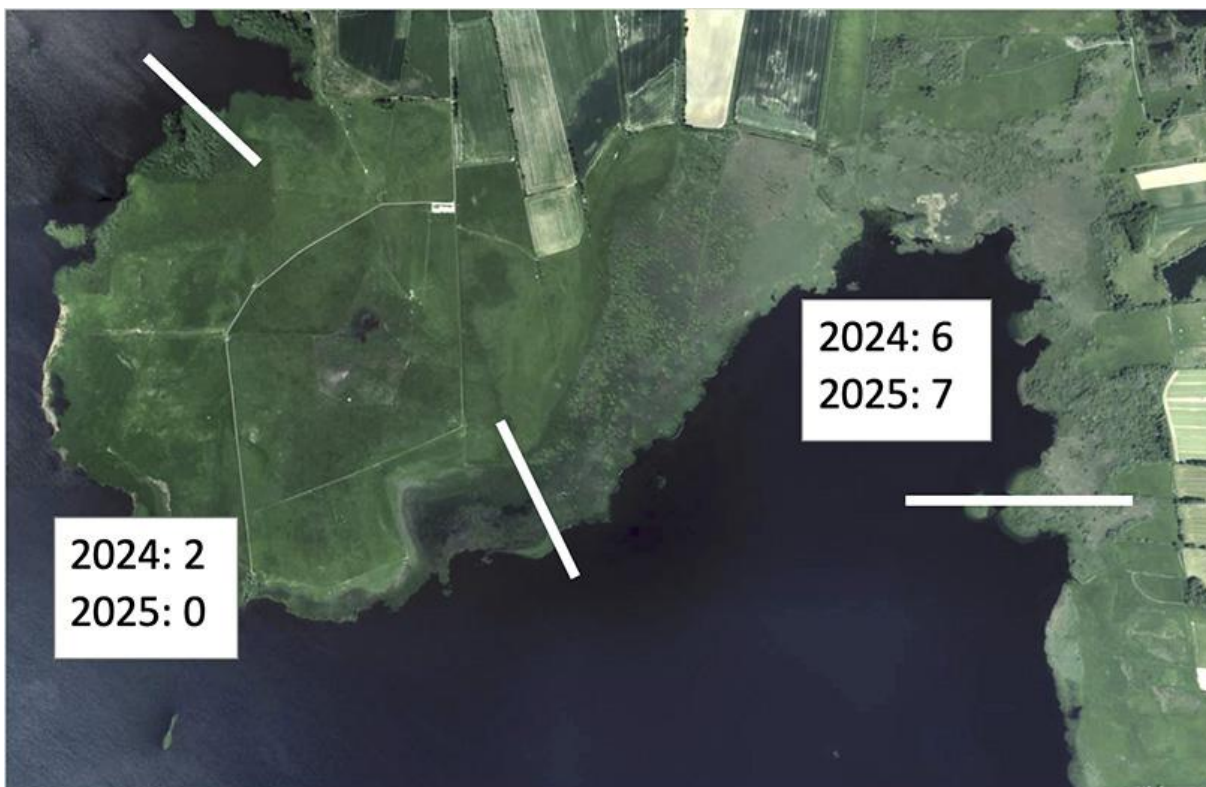
Olofsson, P. 2022. Häckande fåglar i nordöstra Skånes skärgård 2022 samt populationsutveckling under 40 år. Rapport till Länsstyrelsen i Skåne län.

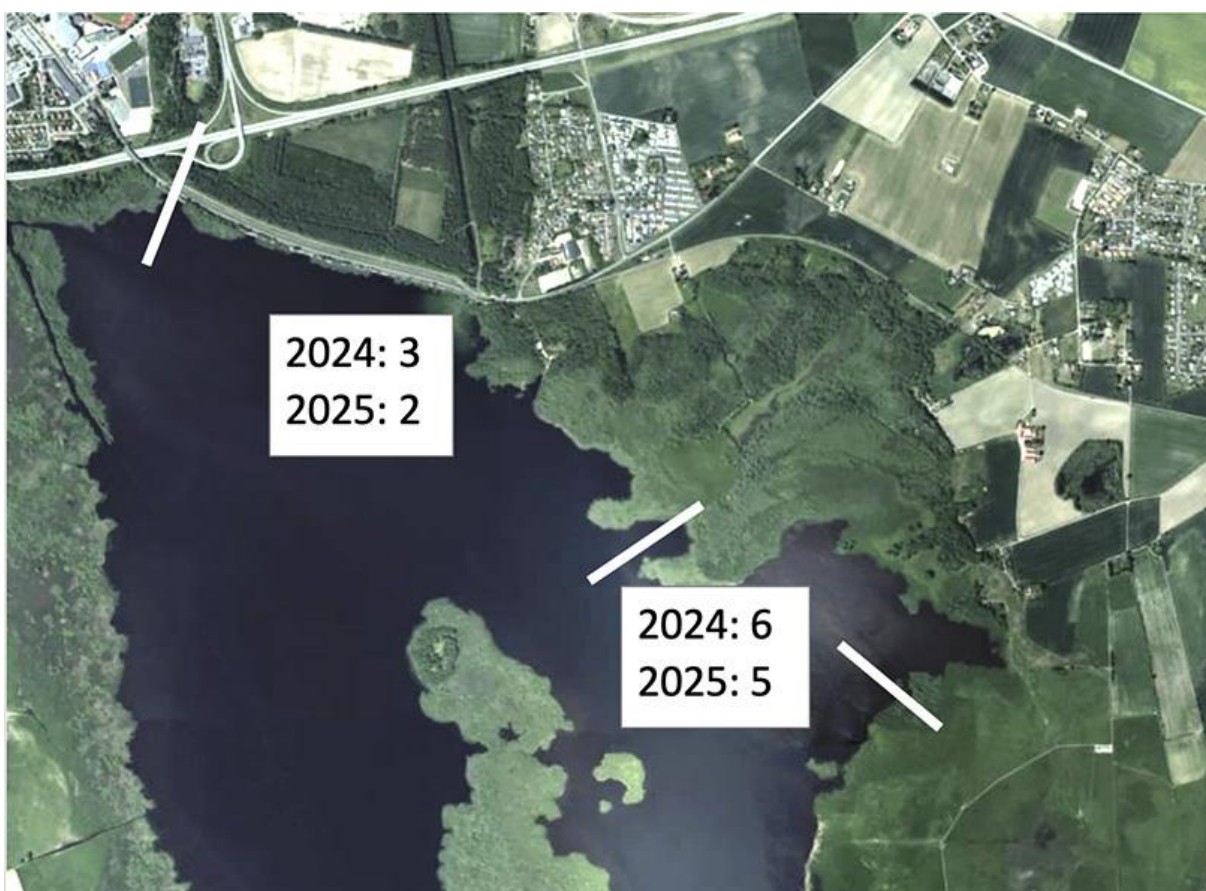
Karta 1. Delområden vid gåsininventering i Hammarsjön. Antalet funna bon 2024 redovisas inom parentes.

Ortofoto år 2004 © Kristianstads kommun.
Karta 2. Fördelning av grågåsbon inom delområde H1.

Karta 3. Fördelning av grågåsbon inom delområde H2.

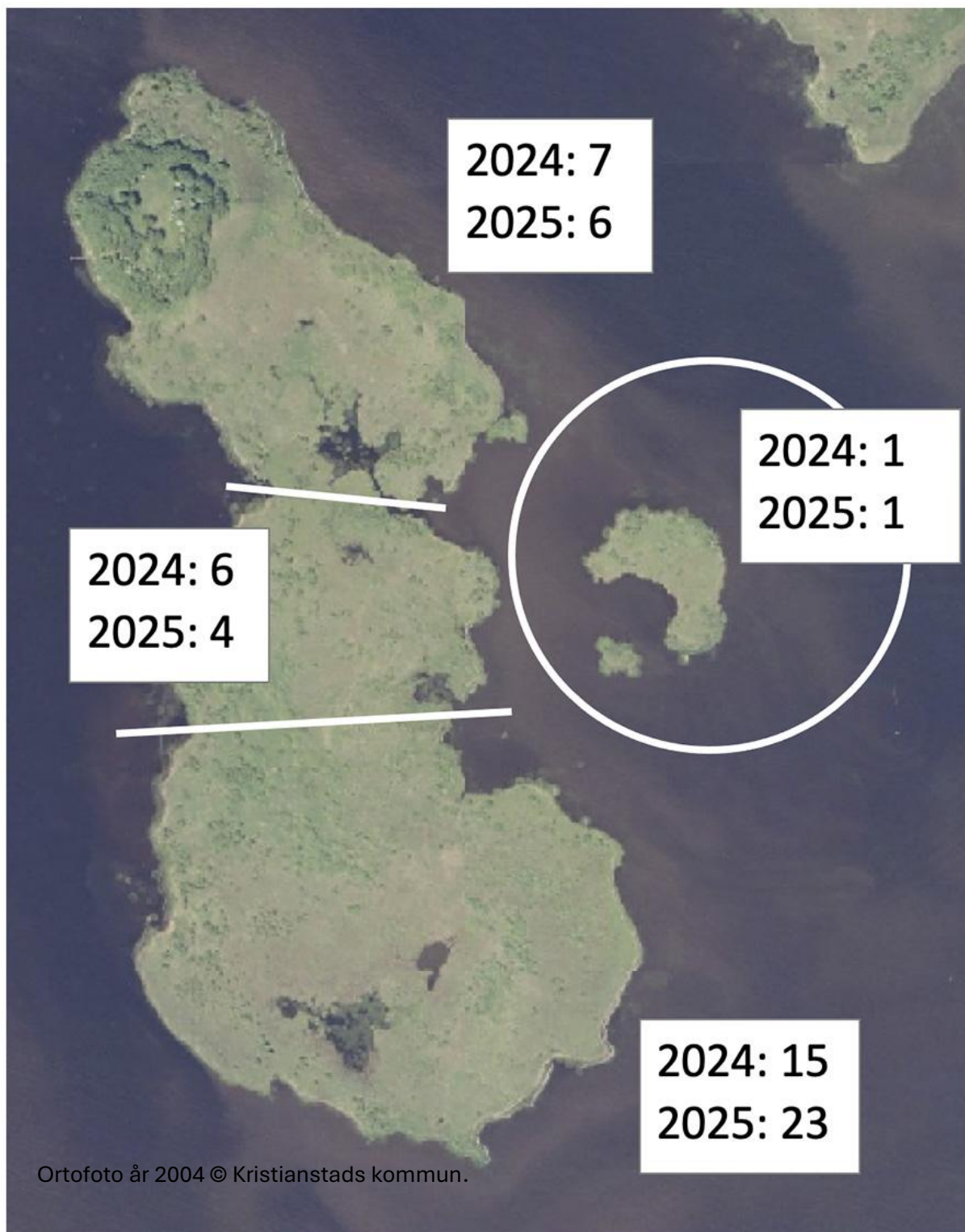
Karta 4. Fördelning av grågåsbon inom delområde H3.

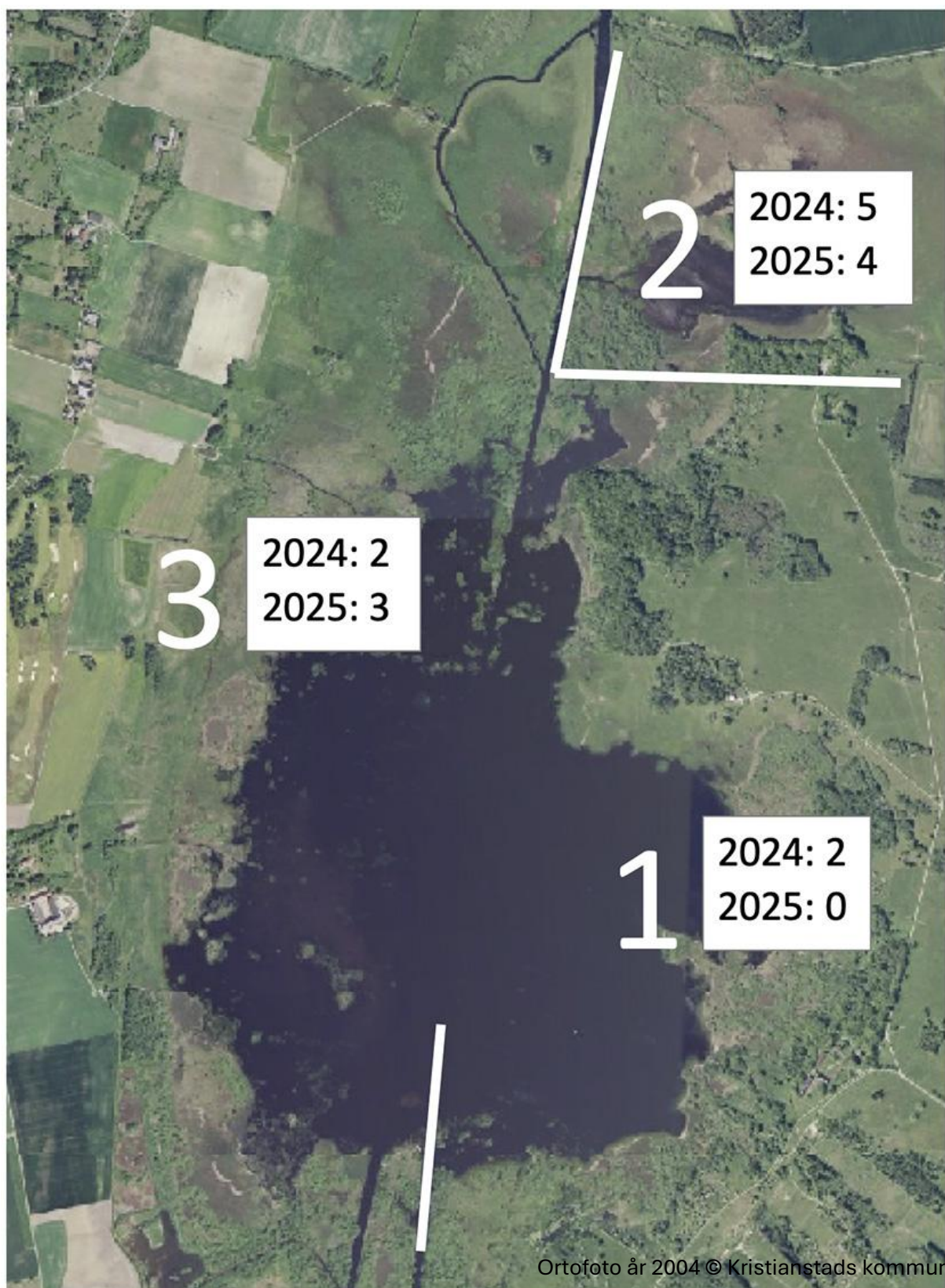
Karta 5. Fördelning av grågåsbon inom delområde 4.

Karta 6. Fördelning av grågåsbön inom delområde 5.

Karta 7. Fördelning av grågåsbon i delområde 6 2024 och 2025.

Karta 8. Delområden vid gåsinventering i Araslövssjön och antalet funna bon 2024 och 2025.

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike – bra för natur och människa

Den här rapporten ingår i Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrikes skriftserie Vattenriket i fokus (ISSN 1653-9338). Här publiceras rapporter och inventeringar som utförts på uppdrag eller i samarbete med Biosfärkontoret.

Rapporterna går att ladda ner från
vattenriket.kristianstad.se/fokus.

Läs mer och se kontaktuppgifter på hemsidan
vattenriket.kristianstad.se